

Titulli i lëndës: BIOLOGJI DHE GJENETIKË

Informatat themelore për lëndën	
Njësia akademike:	Fakulteti i Mjekësisë. Drejtimi: Stomatologji
Titulli i lëndës:	Biologji dhe Gjenetikë
Niveli:	Studime themelore të integruara/BA
Statusi i lëndës:	Obligative
Viti i studimeve:	Viti i I-rë Semestri i I-rë
Numri i orëve në javë:	4+3
Kreditë ECTS:	7 ECTS
Koha / Vendi:	Amfiteatër Sipas orarit
Mësimdhënësit:	Prof. Mentor Sopjani dhe Pof. Ramadan Sopi
Të dhënat kontaktuese:	mentor.sopjani@uni-pr.edu ramadan.sopi@uni-pr.edu
Përshkrimi i lëndës:	Lënda biologjia me gjenetikë i trajton aspektet e ndryshme të biologjisë dhe gjenetikës, me theks të veçantë në biologjinë e qelizës, biologjinë e zhvillimit, njohuri bazë mbi gjenetikën dhe njohuri të përgjithshme nga mjedisi dhe ndotja e tij.
Qëllimet e lëndës:	<ul style="list-style-type: none"> - Njohja me veçoritë themelore të së gjallës dhe niveleve të organizimit. - Njohja me strukturën dhe funksionin e organeleve qelizore dhe membranës qelizore. - Njohja me proceset metabolike në qelizë dhe organizëm, si: anabolizmi, katabolizmi, shkëmbimi dhe ruajtja e energjisë. - Shtjellimi i ciklit qelizor dhe njohja me ndarjet qelizore – mitozën dhe mejozën. - Njohja me proceset e zhvillimit embrional të organizmave. - Sqarimi i ligjshmërive të trashëgimisë. - Njohja me proceset e dogmës qendrore të biologjisë molekulare. - Prezantimi me parimet themelore të bioteknologjisë, biologjisë së kancerit dhe ndotjes mjedisore.
Rezultatet e pritshme të nxënies:	<p>Pas përfundimit të kësaj lënde studentet do të jenë në gjendje të:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kenë njohuri të nevojshme mbi organizimin molekular të së gjallës, organizimin e qelizave prokariote dhe eukariote, si dhe të demonstrojnë shkathtësi të duhura praktike laboratorike. - Kuptojnë organizimin e membranës qelizore dhe transporteve membranore. - Dinë për strukturën dhe funksionin e organeleve qelizore dhe të kenë aftësi demonstrimi praktik laboratorik.

	<ul style="list-style-type: none"> - Njohin proceset e qarkullimit të materies dhe rrjedhës së energjisë në qelizë. - Kuptojnë ndarjet qelizore dhe procesin e formimit të gameteve. - Tregojnë ndërtimin dhe rolin e ADN-së, ARN-së dhe kodit gjenetik, si dhe të kuptojnë rregullimin e ekspresionit të gjeneve dhe rëndësinë e tij. - Dinë mënyrën e trashëgimit të veçorive normale dhe mutante, si dhe njohin shkaktarët e sëmundjeve trashëguese te njeriu. - Fitojnë njohuri për biologjinë e shumimit, zhvillimit, bazën e sëmundjeve kanceroze dhe problemet aktuale të ndotjes mjedisore.
--	--

Obligimet e studentit (duhet të jetë në përputhje me Rezultatet e Nxënies të studentit)

Aktiviteti	Orë mësimore	Ditë/Javë	Gjithsej
Ligjëratat	2	2/15	60
Teori/Punë në laborator/Ushtrime	3	1/15	45
Punë praktike			
Konsultime me mësimdhënësin	1	1/10	10
Puna në terren	-	-	
Testi, punimi seminarik	2	1/2	4
Detyrë shtëpie	-	-	
Mësimi individual (në bibliotekë apo në shtëpi)	2	1/15	30
Përgatitja për provimin final	2	5/3	30
Koha e vlerësimit (testi, kuizi, provimi final)	2	1/1	2
Projektet, prezantimet, etj.			
Total			181

Metodat e mësimdhënies:	Ligjëratat me grupe të mëdha duke nxitur ndërveprimin dhe mendimin kritik dhe shfrytëzuar metodat bashkëkohore të mësimdhënies, si: diskutimin interaktiv, përdorimin e animacioneve, ndërsa praktika laboratorike (ushtrimet) do të organizohet me grupe të vogla të studentëve.
--------------------------------	---

Metodat e vlerësimit:	Testimi i parë: 10% Testimi i dytë: 10% Pjesa praktike 10% Provimi final 70% Gjithsej 100%
------------------------------	--

Literatura primare:	1. Essential Cell Biology- Bruce Alberts et al., 4 rd ed. 2014, or 4 th ed., USA (e përkthyer në gjuhën shqipe). 2. Campbell Biology , 12 th ed. Pearson-prentice Hall; 12th edition, 2020), USA. 3. Gjenetika – Adem Salillari & Sami Hoxha, 2005, Tiranë.
----------------------------	--

Literatura shtesë:	1. Biologjia e pergjithshme (General Biology) - Lekë Gjijnuri dhe Tefta Rexha, Tiranë, 1989.
---------------------------	--

2. Biology - Burton S. Guttman. Boston, MA, USA, 2008.

Hartimi i planit mësimor

Java	Titulli i ligjëratës
Java 1:	1. Biologjia shkencë mbi jetën - Karakteristikat e qenieve të gjalla. 2. Zhvillimi i biologjisë qelizore dhe teoria qelizore. Qeliza prokariote dhe eukariote.
Java 2:	1. Përbërja kimike e qelizës – elementet, molekulat dhe makromolekulat. 2. Struktura dhe funksioni i proteinave.
Java 3:	1. ADN-ja dhe organizimi saj në i kromozome. 2. Replikimi i ADN-së; riparimi dhe rikombinimi i ADN-së.
Java 4:	1. Bartja e informatës gjenetike – Transkriptimi dhe modifikimet post transkriptuese. 2. Translatimi dhe modifikimet post translatuese.
Java 5:	1. Kontrolli i ekspresionit te gjeneve. 2. Struktura molekulare e membranës qelizore.
Java 6:	1. Transporti i materieve nëpër membranën plazmatike. 2. Organelet membranore dhe transporti brendaqelizor.
Java 7:	1. Frymëmarrja qelizore: Glikoliza dhe cikli i Krebsit. 2. Frymëmarrja qelizore: Fosforilimi oksidues në mitokondrie.
Java 8:	1. Testimi i parë. 2. Plastidet dhe Fotosinteza. Reaksionet e varura dhe te pavarura nga drita.
Java 9:	1. Citoskeleti. 2. Indet dhe Kontaktet e qelizave.
Java 10:	1. Cikli qelizor dhe ndarjet e qelizave. - Mitoza. 2. Mejoza dhe gametogjeneza.
Java 11:	1. Biologjia e shumimit: fekondimi dhe zhvillimi embrional i gjallesave. 2. Gjenetika shkenca mbi trashëgiminë dhe ndryshueshmërinë – Trashëgimia Mendeliane dhe jo Mendeliane.
Java 12:	1. Teoria kromozomike e trashëgimisë dhe përcaktimi i gjinisë. Trashëgimia jashtëbërthamore. 2. Ndryshueshmëria gjenetike – Mutacionet. Ndryshimet numerike dhe strukturore të kromozomeve.
Java 13:	1. Mutacionet gjenike – sëmundjet monogjenike autozomale dhe ato te lidhura per kromozomet e gjinisë. 2. Bioteknologjia - teknologjia e ADN-së rikombinante
Java 14:	1. Biologjia e tumoreve (kanceri). 2. Organizmat dhe mjedisi. Problemet e ndotjes mjedisore.
Java 15:	1. Testimi i dytë. 2. Diskutim përmbledhës mbi lëndën dhe provimin final.

Politikat akademike dhe Kodi i Sjelljes

Ora mësimore fillon dhe përfundon me kohë.

Mjetet që përdorën gjatë orëve të mësimit duhet të pastrohen dhe të ruhen në fund të orës mësimore.

Telefonat mobil/të mençur dhe pajisjet tjera elektronike (p.sh. iPod-ët) duhet të fikën (apo të kurdisen në vibrim) dhe të mos ekspozohen gjatë orëve të mësimit.

Laptopët dhe kompjuterët tabletë lejohen të përdorën vetëm në heshtje; aktivitetet tjera siç janë kontrollimi i e-mailit personal apo shfletimi i ueb-faqeve në internet janë të ndaluara.

Shënim | Nëse studenti nuk ndjek të paktën 75% të ligjëratave dhe ushtrimeve laboratorike, atëherë ai/ajo do ta humb të drejtën që t'i nënshtrohet provimit final. Vlerësimi bëhet nga 0-100 %.